

Lana Lovrenčić*

O specifičnostima fotografskih arhiva

Međunarodni Skup, *Bringing Down the „Archive Fever“*
– *Opening and Collaborating on Photography Archives and Collections*
Urania – prostor kreacije, Zagreb i online putem platforme Zoom,
20. – 22. listopada 2021.

* Autorica teksta suradnica je na projektu u sklopu kojeg je organiziran skup.

U Zagrebu je krajem listopada održana međunarodna konferencija *Bringing Down the „Archive Fever” – Opening and Collaborating on Photography Archives and Collections*, koja je okupila niz stručnjaka iz polja povijesti umjetnosti, povijesti, muzeologije, arhivistike, ali i povijesti glazbe, sociologije te filozofije. Već i pregled ovih različitih disciplina govori o važnosti naslovne teme koja višestruko nadilazi dosad mapirane vizure i značaj, kao i o njezinu potencijalu u znanstveno-istraživačkom smislu koji postoji onda kada se uzima u obzir specifičnost primarno fotografskih arhiva. S tom je idejom formuliran i sâm tekst poziva, navodeći kao ciljeve konferencije „istraživanje načina na koje se fotografije arhiviraju i prikupljaju kao privatne ili javne” i potragu za „novim alatima i obradama arhivskog materijala koji pridonose podizanju svijesti o ulozi fotografskih arhiva te poticanju razvoja njihove društvene relevantnosti”.¹

Prvi dan konferencije započeo je plenarnim predavanjem dr. sc. Costanze Caraffe – voditeljice pinakoteke Kunsthistorisches Instituta u Firenci (u sklopu njemačkoga Društva „Max Planck”) – koja je još 2009. inicirala seriju konferencija *Photo Archives*. Konferencije su znatno pridonijele prepoznavanju specifičnosti fotoarhiva, kao i epistemološkog potencijala sagledavanja fotografskih kolekcija ne ograničavajući se na vizualni sadržaj pojedine fotografije, već uzimajući u obzir tretman i sadržaj cjeline, kao i proces obrade analognih fotografskih objekata. Na primjeru vlastitoga istraživačkog

¹ Sandra Križić Roban, iz teksta poziva. <https://ipu.hr/article/hr/1030/spustanje-arhivske-groznice>

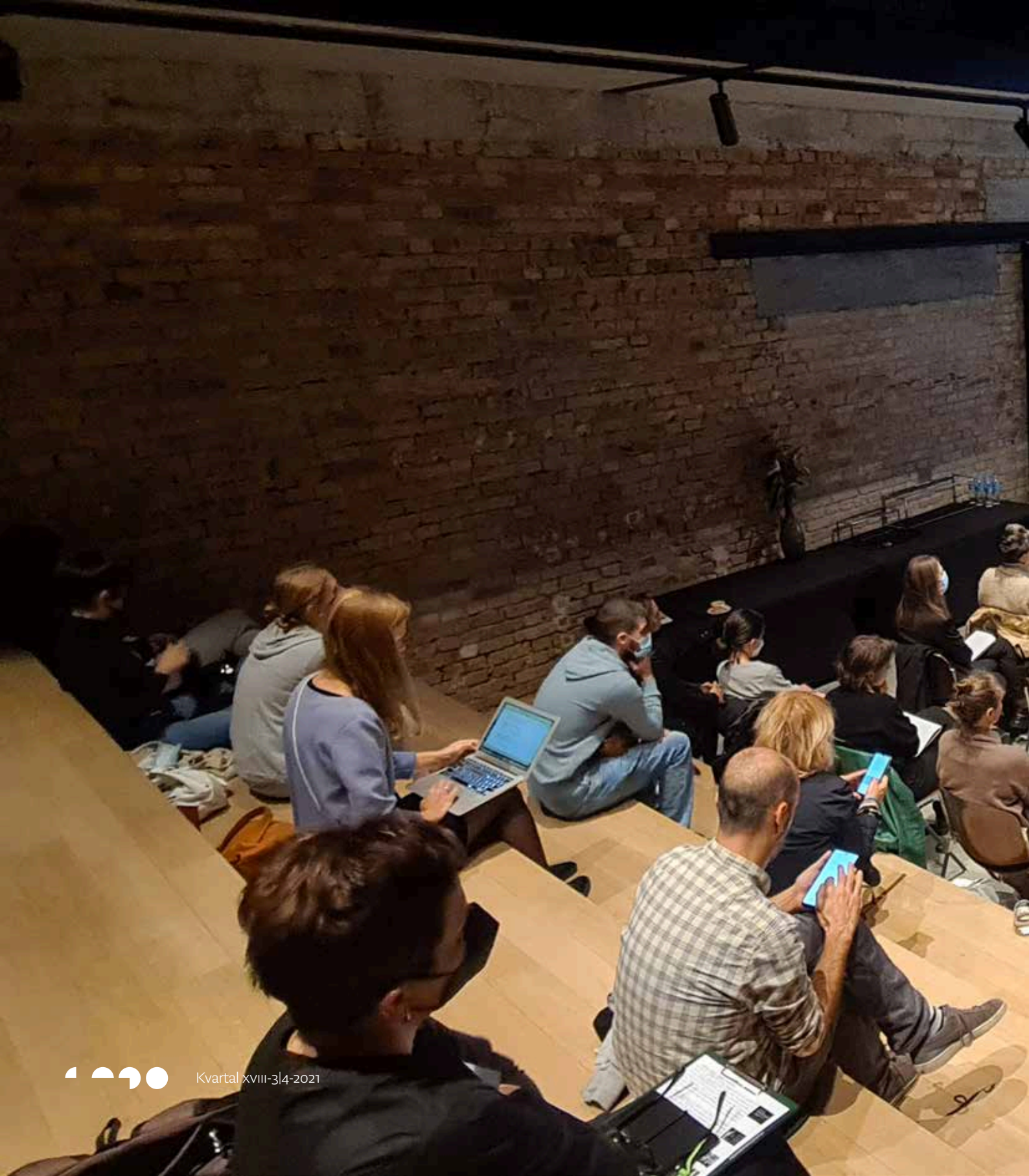
rada u fotografskom arhivu pinakoteke, otvorila je dva ključna pitanja: ono statusa fotografskih arhiva i kolekcija, kao i potrebe da ih se periodički legitimira te ono koje se odnosi na ulogu arhivista i njegove agende pri radu s obzirom na to da fotografski arhivi nedvojbeno fiksiraju povijesne predrasude i konstrukcije. U tom kontekstu posebno zanimljivo bilo je pitanje aproprijacije kulturne baštine „drugih” i eurocentrična logika fotografskih arhiva. Ovo se naime u hrvatskom slučaju može primijeniti na fotografske kolekcije nastale pri ranim istraživanjima antičkog sloja u Dalmaciji, posebice u Splitu i okolici, koje se danas nalaze pohranjene u inozemnim arhivima. U drugom dijelu predavanja Caraffa je pak predložila strategije aktiviranja kako njihova epistemološkog tako i društvenog i estetskog potencijala.

Promišljajući fotografske arhive, vidimo kako je njihova fizička pojavnost i organizacija (od prostorne do grupiranja pojedinih cjelina) neodvojivo povezana s načinom na koji im se pristupa, ali i na koji im se pristupalo, otkrivajući slojeve korištenja i interpretacije koji nesumnjivo utječu i na pozicije suvremenih istraživača. Ovo je nedvojbeno potvrđeno temama i pristupima zastupljenima u radovima pristiglima za konferenciju putem otvorenog poziva. U konačnici je odabrano njih 26 i podijeljeno u šest panela koji su se protegnuli kroz drugi i treći dan: *Large archives, Constructing the archive – private or public interest?*, „*Adding*” *women into existing archival narratives*, *Archive as artistic device*, *Ethics of archive research and construction of memory* i *Epistemological and in-*

terdisciplinary perspectives. Jasno je kako su predavanja grupirana oko jasno definiranih tema, kako onih koje se bave fizičkim aspektima te korištenjem/upotrebom arhiva tako i onih kojima se direktno intervenira u znanstveni *status quo*, primjerice postavljanjem pitanja pozicije žena (od reprezen-

foto I. Šimić

Kvartal XVIII-3|4-2021

FOTO I. Šimić

tacije do uloge u formiranju arhiva) ili etike arhivskog istraživanja. Ovom bismo prilikom posebice izdvojili temu (re)konstrukcije sjećanja, s obzirom na to da su fotografski arhivi, kako privatni tako i oni javni, od iznimne važnosti za relativno mlado polje studija sjećanja (pogotovo ako na fotografiju gledamo kao na kulturološku praksu i beskonačno polje znanja, sjećanja i značenja). U tom smislu posebno su zanimljiva bila predavanja koja su privatne fotografske arhive smještala u odnos prema službenim povijestima, tako proširujući, iskrivljujući i propitujući postojeće narative. Navedimo samo ona Marieie Ludevid Llop, Katarzyne Rachel-Stockmans i Ellen Nolan, iako smo zapravo ovim odabirom nepravedni prema ostalim predavačima koji su prezentirali iznimno vrijedna i zanimljiva istraživanja.²

Konferencija je organizirana u hibridnom obliku – uživo s *online* prijenosom i nekima od predavača koji su svoja izlaganja držali putem platforme Zoom (primjerice kolege iz SAD-a). Međutim, veći dio predavača, kao i svi moderatori mogli su sudjelovati uživo, što je znatno pridonijelo živoj diskusiji te podsjetilo sve prisutne na važnost međusobnog susreta, umrežavanja i razmjene ideja među istraživačima koji su teško zamjenjivi *online* inačicama. Od istraživača iz Hrvatske na konferenciji su sudjelovali Hrvoje Gržina iz Hrvatskog državnog arhiva, koji je prezentirao rad na iznimnom fotografskom fondu Agencije za fotodokumentaciju – AGE-FOTO, te Ivana Gržina iz Strossmayerove galerije starih majstora pri Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, koja je

² Knjižica sažetaka dohvatljiva je na stranicama Instituta za povijest umjetnosti u formatu pdf na sljedećoj poveznici: <https://ipu.hr/content/info/Cycle-book-of-abstracts.pdf>

predstavila nekoliko privatnih arhiva bivših kustosa galerije koji su iz privatnih prešli u onaj muzejski te probleme s kojima se susreće u nedostatku procedura.

Konferencija je organizirana u sklopu međunarodnoga suradničkog projekta *The Cycle – European Training in Photographic Legacy Management*, o kojemu je izašao kratki prikaz u prošlom broju *Kvartala*. Osim činjenice da je konferencija dio projektnih aktivnosti, treći dan konferencije održan je i panel na kojemu su polaznici pariškog programa edukacije mladih stručnjaka za rad u privatnim fotografskim arhivima i voditeljica projekta Ana Cruz Yabar podijelili svoja iskustva nakon završene radionice. Naime, osim doprinosa temi na znanstveno-istraživačkom polju, u okviru projekta organizirane su tri eksperimentalne radionice, dvije u Parizu i jedna u Zagrebu, a ovo je bio izvještaj s prve održane u proljeće 2021. Zagrebačka radionica krenula je u listopadu 2021. s ukupno sedam polaznika.

Na kraju, valja završiti s Jacquesom Derridaom, čija je kulturna knjiga *Archive Fever* i poslužila kao inspiracija za naziv ove konferencije, a koji je među ostalim naglasio važnost arhiva ne samo kao izvora za događaje iz prošlosti nego i kao zalog našeg vremena za ono buduće, čime želimo dodatno naglasiti ne samo važnost nego i aktualnost ove teme: „Pitanje je budućnosti sâmo pitanje budućnosti, pitanje odgovora, obećanja te odgovornosti za sutrašnjicu.”³×

³ Derrida, J., *Archive Fever: A Freudian Impression*, Chicago, 1995., 36 [prijevod uredništva].